

Duizend jaar porselein in China

Dat China de bakermat is van het porselein is onbetwistbaar, maar dat er tijdens de Songdynastie, reeds in 1004 van onze tijdrekening, een hoogstaand porselein werd vervaardigd, dat op temperaturen werd gebakken die de 1350 °C overschreden, is in het Westen minder bekend.

Voor westerse vorsten en edellieden was het Chinese porselein sinds de reizen van Marco Polo een begeerd luxeobject, waarvoor ze grote kapitalen betaalden om het via de zijderoute of per schip in bezit te krijgen. Westerse vorsten gaven in de zeventiende eeuw opdrachten aan alchemisten om het Chinese porselein te imiteren.* Tevergeefs! Zelfs tot in de eenentwintigste eeuw is men er nooit in geslaagd om het vakmanschap en de kwaliteit van het Chinese porselein te evenaren.

Mekka porseleinproductie

De stad Jingdezhen is het Mekka van de porseleinproductie in China. Vanuit heel China (en heel de wereld) komen er handelaars producten in porselein kopen en keramiekstudenten de finesses van het oude kunstambacht aanleren.

Het is dus niet verwonderlijk dat Jingdezhen zich de voorbije jaren opmaakte om in 2004 een groots feest te vieren naar aanleiding van het duizendjarig bestaan van porselein. De hele stad onderging een facelift. De straten en voetpaden werden opgekalefaterd of opnieuw aangelegd. Oude krotten in achterbuurten werden gesloopt en vervangen door nieuwe appartementsgebouwen. Verschillende grote pleinen werden aangelegd en opgesmukt met (kitscherige) feestverlichting. Op het grootste plein van Jingdezhen werd een tiental levensgrote

bronzen beelden geplaatst, die de verschillende stappen in het productieproces van het porselein illustreren. Alle verlichtingspalen en verkeerslichten werden opgetrokken in – met de hand gedraaide en gedecoreerde – porseleinen zuilen van zo'n tien meter hoog.

Jingdezhen is naar Chinese normen een kleine stad van iets meer dan een miljoen inwoners. De stad ligt in de Jiangxi-provincie, net onder de Yellow Mountains en op ongeveer duizend kilometer ten zuidoosten van Shanghai. Al meer dan duizend jaar draait de hele economie van deze stad op de porseleinproductie en ook nu nog houdt minstens zestig procent van de bevolking zich hiermee bezig, hetzij in de industrie, hetzij in de ambachtelijke ateliers.

Het is dus niet verwonderlijk dat overal in de stad porselein is aan te treffen. Er zijn tientallen porseleinfabrieken waar vaatwerk in alle stijlen wordt vervaardigd, meestal gekalibreerd of gegoten in mallen, soms met de hand gedecoreerd, soms afgewerkt met decals (keramische transfers).

Winkeltjes en markten

Naast de tientallen porseleinwinkeltjes zijn er vier grote porseleinmarkten. De oudste is in het centrum van de stad gelegen, vlakbij het centrale plein. Het is een gebouw (te vergelijken met de Bijenkorf of de Inno) van vier verdiepingen, waarin meer dan honderd

winkels gevestigd zijn. Er wordt uitsluitend porselein verkocht: serviesgoed, siervazen, sculpturaal werk, zelfs volledige tuinsets; in alle vormen, kleuren en maten en in alle prijscategorieën. Volgens de oude oosterse handelspraktijken, vraagt de verkoper eerst een veel te hoge prijs (zeker aan westerlingen) en dient de geïnteresseerde af te dingen en te palaveren, meestal onder het nuttigen van een kopje thee, om uiteindelijk tot een prijs te komen waar beide partijen tevreden mee zijn.

De drie andere porseleinmarkten zijn van veel recenter datum. Het zijn meer winkelwandelstraten met winkels en galerijen waar, ook hier, uitsluitend porselein wordt verkocht. Eén markt is gloednieuw opgetrokken aan de rand van de stad. In deze nieuwere markten wordt het meer hedendaagse en artistieke porselein verkocht, vaak door grote meesters vervaardigd en gedecoreerd. Voor ons westerlingen ziet dit hedendaagse porselein er nog steeds heel traditioneel uit: vazen en schalen in klassieke vormen, gedecoreerd met bloesems, pioenrozen, chrysantemum en kalligrafie. Hier en daar is iets gedurfd werk te zien, dat voor ons meestal nogal 'zestigerjaren' aandoet.

Musea

In het westen van Jingdezhen is een museum opgetrokken waar getoond wordt hoe het traditionele serviesgoed gedraaid en

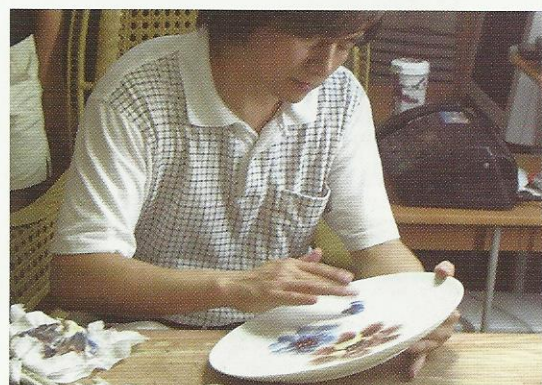
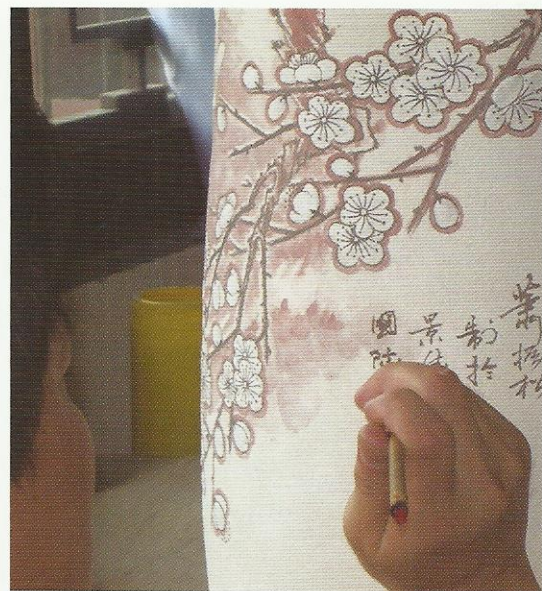

De lopende band in één van de vele porseleinfabrieken in Jingdezhen. Als de borden uit de malen komen, worden ze gedroogd in droogkamers. Daarna worden ze rauwgeglazuurd, eerst de binnenkant, daarna de buitenkant.

Zicht op een van de nieuwere porseleinmarkten, met in het midden, op de achtergrond, een schoorsteen van een van de vele porseleinfabrieken van Jingdezhen.

Een van de vele meesters aan het werk in zijn atelier in de Sculpture Factory. Er worden hoofdzakelijk vazen en schalen tentoongesteld.

Een van de vele hedendaagse kunstenaars aan het werk. Wat de Chinezen in hem zo bewonderen, is dat hij met een opglazuur prachtige pioenrozen schildert met de hand, zonder het gebruik van penselen.

gedecoreerd wordt. Ook de monumentale oude flessenhalven is te bezichtigen. De oven is niet meer in gebruik, maar er wordt een nieuwe gelijkaardige oven gebouwd op kleinere schaal, die men enkele keren per jaar hoopt te kunnen stoken. Op deze locatie zijn nog enkele andere stijlen van ovens te bezichtigen, die van andere landsdelen naar hier verhuisd werden, maar die niet meer functioneel zijn.

In het centrum van de stad is een research- en restauratiecentrum (niet toegankelijk voor toeristen). Alle potscherven die in de omgeving worden gevonden, ondergaan hier een grondig onderzoek en – indien mogelijk – worden ze opnieuw in elkaar gepuzzeld en gerestaureerd. Het porseleinmuseum is eveneens in het centrum van de stad gelegen en geeft een mooi overzicht van alle stijlen van het porselein dat in de loop der eeuwen in Jingdezhen vervaardigd werd. In Jingdezhen is natuurlijk ook een belangrijke hogeschool gevestigd, waar vanuit heel China jongeren zich komen verdiepen in de technieken en mysteries van het Jingdezhen-porselein.

Stijlen

Door de eeuwen heen ontwikkelden zich verschillende stijlen in het Jingdezhen-porselein, zowel qua vormgeving als qua decoratie en kleurgebruik. Reeds voor onze tijdrekening (meer dan tweeduizend jaar geleden) werd er in Jingdezhen keramiek vervaardigd,

die in China als preporselein wordt bestempeld. Het waren eenvoudige stukken serviesgoed die – voor die tijd – reeds van een grote vakkennis getuigen. Dit serviesgoed werd geglazuurd met een transparant of celadonachtig glazuur en werd meestal door de keizers en belangrijke vorsten en veldheren besteld. Sommige stukken waren exclusief voor de keizerlijke familie gereserveerd.

Tijdens de Songdynastie (960-1279) kwam het porselein in Jingdezhen tot volle ontwikkeling, maar het was pas tijdens de Yuan-dynastie (1279-1368) dat de porseleindecoraties hun opgang maakten. Oorspronkelijk werden hoofdzakelijk onderglazuren gebruikt met kobalt- en koperoxide, waarmee de Chinezen prachtige tonen en kleurnuances verkregen in blauw en koperrood. Later, tijdens de Ming- (1368-1644) en Qingdynastie (1644-1911) ontwikkelde men een gamma van kleurrijke opglazuren die zeer barok aandoen.

Al deze stijlen worden in het hedendaagse China nog steeds erg gewaardeerd. Daarom werd er een gloednieuwe fabriek opgetrokken, waar alle oude modellen die nu in musea prijken, worden geïmiteerd en die ter plaatse aan te schaffen zijn tegen exuberante prijzen.

China nu

De hedendaagse 'Masters' van Jingdezhen passen ook nog steeds alle hierboven

beschreven decoratiemethodes toe. De vormgeving van het hedendaagse porselein is meestal nog tamelijk klassiek. Nieuw is het beschilderen, kalligraferen en decoreren van enorme porseleinen tegels – sommige groter dan twee vierkante meter – die na afwerking ingelijst worden en als keramische schilderijen verkocht. Een enkele jonge keramist heeft de uitzonderlijke kans gekregen om in het buitenland te studeren (meestal de Verenigde Staten of Japan). De vormgeving van deze jonge garde is soms wel baanbrekend.

Hoe meer en hoe langer de Chinese grenzen open zullen staan, hoe meer buitenlandse invloeden in de Chinese kunst- en keramiekwereld zullen binnensijpelen. Dit zal ongetwijfeld invloed hebben op de ontwikkelingen in de hedendaagse keramiek in China. Hopelijk zullen de Chinezen ondanks de modernisering en de buitenlandse invloeden, hun eigen rijke traditie en deskundigheid niet verloochenen en hun eigen authentieke cultuur blijven vereren en integreren in hun hedendaagse werk.

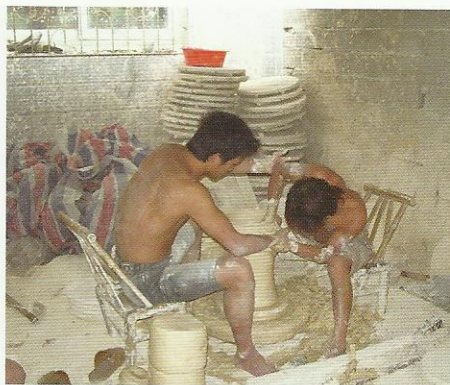
Patty Wouters

Op de volgende website is meer informatie over Jingdezhen te vinden: www.chinaclayart.com

* bron: *Het Arcanum* van Janet Gleeson, ISBN: 0-446-52499-9

Duizend jaar porselein in China - stap voor stap

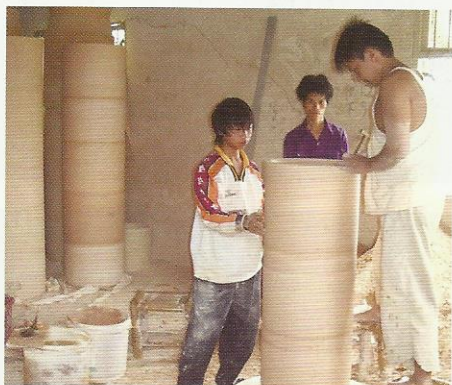
Patty Wouters

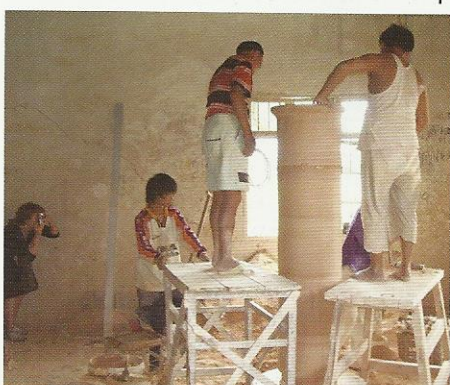
1

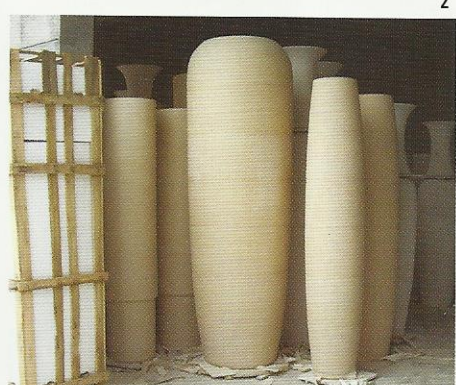
2

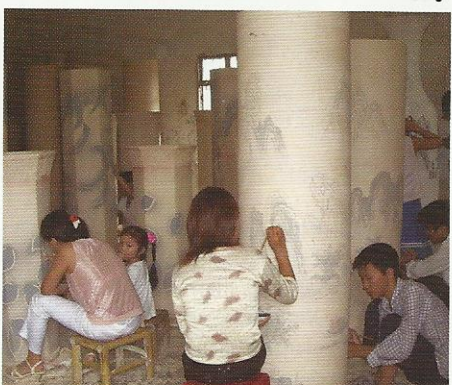
3

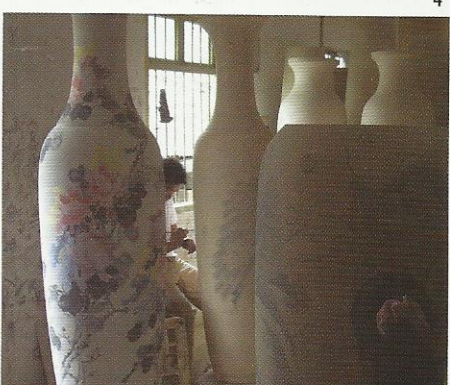
4

5

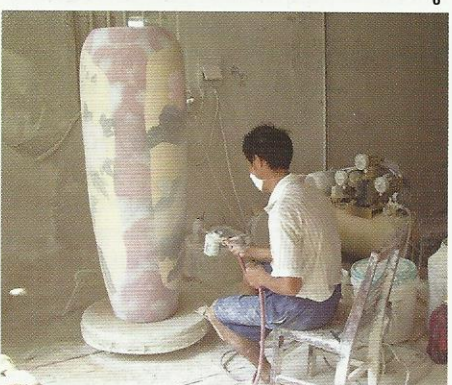
6

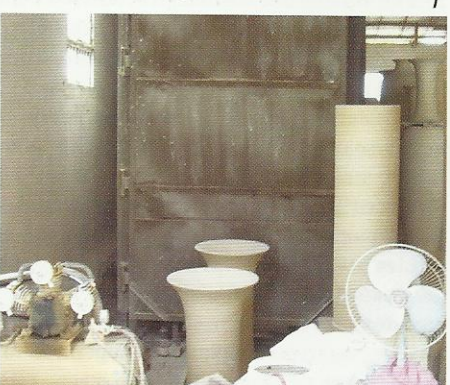
7

8

9

10

11

1. Verschillende elementen van een zuil of een vaas worden door twee draaiers gedraaid. Wanddikte: plusminus 5 cm.

2. De elementen worden buiten in de zon te drogen gezet.

3. Als het porselein zo goed als droog is, worden de elementen op elkaar gemonteerd: gewoon een beetje water op de randen en het plakt! Géén krasjes, géén slib, géén extra kleirollen voor een goede hechting!

4. Vijf tot zeven ringen worden op elkaar gemonteerd door een team van vier mannen. Telkens nadat een extra ring is toegevoegd, wordt zowel de binnen- als de bui-

tenkant afgedraaid. Een helper volgt het afdraaien met een pannetje (zeker aan de binnenkant) om het afdraaisel op te vangen. Na de montage van zeven elementen staat het geheel nog steeds PERFECT gecentreerd! Het monteren duurt hooguit dertig tot veertig minuten.

5. De vazen en zuilen staan verder te drogen.

6. en 7. Elke vaas en elke zuil wordt met de hand gedecoreerd met onderglazuur.

8. Detail van een decoratie.

9. Na het decoreren wordt een transparant glazuur aangebracht.

10. De stukken worden gebakken in een vier meter hoge gasoven (keramische fiber) op 1350 °C.

11 Voor het transport worden de zuilen en vazen ingepakt in piepschuim en een houten betimmering. De drie meter hoge vazen wegen vaak meer dan honderd kilogram en worden door twee tot vier mannen opgetild en in de vrachtwagen geplaatst.